

Από το σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα, στον Μανιαδάκη

Η στρατηγική της πανωλεθρίας που ακολούθησε το ΚΚΕ μπροστά στην άνοδο της δικτατορίας του Μεταξά το 1936

Του **Χάρη Παπαδόπουλου**

«Οι τακτικές χωρίς στρατηγική είναι ο θόρυβος λίγο πριν από την ήττα»

(Σουν Τσου: «Η τέχνη του πολέμου»)

Το επαναστατικό κύμα του '36

Το 1936 ήταν μια χρονιά όπου, σε όλη την Ευρώπη, η έκπληξη και η οργή για την άνοδο των ναζί στην εξουσία τρία χρόνια πριν, έμοιαζε να γυρνά σε επαναστατική θύελλα. Η Γαλλία και η Ισπανία υψώνονταν ως αντιπαραδείγματα στη Γερμανία του Χίτλερ και την Ιταλία του Μουσολίνι. Ιδιαίτερα από το καλοκαίρι και μετά, υπήρχε η αίσθηση πως το ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα ήταν σε θέση να ανακόψει την άνοδο των φασιστών σε μια σειρά χωρών. Φαινόταν πως ο επερχόμενος παγκόσμιος πόλεμος θα μπορούσε να αποτραπεί και η Ευρώπη να γίνει ο στίβος του θριάμβου της εργατικής τάξης. Και όχι το σφαγείο της.

Στη **Γαλλία**, η εκλογική νίκη του Λαϊκού Μετώπου θα οδηγήσει το καλοκαίρι του '36 σε ένα κύμα **μαζικών καταλήψεων των εργοστασίων**, που θα αναγκάσει τα αφεντικά να παραχωρήσουν - έντρομα- μια σειρά δικαιώματα στη γαλλική εργατική τάξη: αυξήσεις μισθών, πληρωμένη άδεια τριών εβδομάδων το καλοκαίρι κ.λπ.

Στην **Ισπανία**, η αντίστοιχη νίκη του Ισπανικού Λαϊκού Μετώπου

θα φέρει άγριες απεργίες από την εργατική τάξη. Η Δεξιά και τα αφεντικά θα απαντήσουν στηρίζοντας το **δολοφονικό πραξικόπημα του Φράνκο**. Αυτό, με τη σειρά του, θα προκαλέσει την **εξέγερση των εργατικών μαζών**. Στη Μαδρίτη και τη Βαρκελώνη, καθώς και στις περισσότερες πόλεις, οι εργάτες και οι εργάτριες οπλίζονται με ό,τι μπορούν να χρησιμοποιήσουν ως όπλο, περικυκλώνουν τα στρατόπεδα του στρατού όπου έχει ξεσπάσει το πραξικόπημα, και πνίγουν στο αίμα τους πραξικοπηματίες. Ο Φράνκο υπερισχύει σε λιγότερο από το ένα τρίτο της Ισπανίας. Θα ακολουθήσει ένας αιματηρότατος τρίχρονος εμφύλιος πόλεμος, μέχρι να υπερισχύσει ο φασισμός.

Όσο για την εξεγερμένη **Σαλονίκη** το Μάη του 1936, έδειχνε πως μπορεί να είναι ο πυροκροτητής για ένα ντόμινο εκρήξεων σε όλη την Ευρώπη.

Όμως, παντού στην Ευρώπη το **ενθουσιώδες εργατικό κίνημα προδόθηκε από τις ηγεσίες του**. Και στη Γαλλία και στην Ισπανία και στην Ελλάδα ήταν καθοριστική η γραμμή των Κομμουνιστικών Κομμάτων, που επέβαλαν στην ξεσηκωμένη εργατική τάξη τη συμμαχία με το «δημοκρατικό» κομμάτι των αστών. Αυτό σήμαινε πως, μέσα στην επαναστατική έκρηξη, τα Κομμουνιστικά Κόμματα έπρεπε να κάνουν «κρύα ντους» στους εργάτες για να μην τρομάξουν οι υποτιθέμενοι σύμμαχοι από το φιλελεύθερο στρατόπεδο.

Έτσι, οι ευκαιρίες χάθηκαν. Ο ενθουσιασμός παρέλυσε, ενώ η εργατική τάξη και στις τρεις χώρες υπέστη ολέθριες ήττες. Πουθενά, ασφαλώς, δεν εμφανίστηκε κάποιου είδους δημοκρατική δράση μέσα στους φιλελεύθερους αστούς. Το επαναστατικό κύμα του 1936 ηττήθηκε ντροπιαστικά. Παντού οι εργάτριες και οι εργάτες βούλιαξαν στην αποθάρρυνση. Οι φασίστες θριάμβευσαν. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος είχε δρομολογηθεί οριστικά.

Η ελληνική περίπτωση

Το 1936 ήταν πρωτοφανείς οι εκρήξεις οργής των «από κάτω». Λίγους μήνες πριν μπει η χρονιά, θα γίνουν τα **«Σταφιδικά»**, δηλαδή οι ένοπλες διαδηλώσεις των αγροτών στη Μεσσηνία για την τιμή της σταφίδας. Τα «Σταφιδικά» θα εξελιχθούν σε κανονικές μάχες των αγροτών με τη χωροφυλακή και θα ακολουθήσει η κήρυξη στρατιωτικού νόμου. Η Καλαμάτα και οι Γαργαλιάνοι θα καταληφθούν από δύο στρατιωτικές μεραρχίες.

Τον Φλεβάρη του 1936 θα γίνει η, ξεχασμένη σήμερα, αλλά εκπληκτική **εξέγερση της Λέσβου**, όπου οι άνεργοι και οι φτωχοί του νησιού θα επιβάλουν στις αρχές έκτακτες χορηγήσεις για να μην πεθάνουν από την πείνα. Θα ακολουθήσει η εργατική εξέγερση του Μάη '36 στη **Σαλονίκη**, όπου οι χωροφύλακες θα πολιορκηθούν στα αστυνομικά τμήματα, οι φαντάροι θα συναδελφωθούν με τον εξεγερμένο λαό και για δύο εικοσιτετράωρα η πόλη θα είναι υπό τον έλεγχο της Κεντρικής Απεργιακής Επιτροπής.

Σ' αυτό το κλίμα, οι **εκλογές** -που έγιναν τον Γενάρη 1936- ήταν λογικό να μη δώσουν καμία πολιτική διέξοδο. **Η υποτιθέμενη φιλελεύθερη παράταξη, οι βενιζελικοί, κέρδισαν 141 έδρες και οι Λαϊκοί με τους συμμάχους τους 143 έδρες. Το ΚΚΕ -με τους 15 βουλευτές του- πίστευε πως θα γινόταν ο ρυθμιστής των εξελίξεων. Και η μυστική συμφωνία, που υπέγραψε το κόμμα με τους φιλελεύθερους, ήταν η αποτύπωση στο χαρτί των αυταπατών του.**

Η συμφωνία αυτή ήταν κομμάτι της προσπάθειας του ΚΚΕ να συμμαχήσει με το Φιλελεύθερο Κόμμα ενάντια στο επικείμενο πραξικόπημα της άκρας δεξιάς, που περίμενε να πραγματοποιηθεί από τον Μεταξά ή τον Κονδύλη. **Το σύμφωνο -που υπογράφηκε μυστικά από τον αρχηγό των φιλελευθέρων Σοφούλη και το στέλεχος του ΚΚΕ και επικεφαλής της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος Σκλάβαινα, στις 19 Φλεβάρη 1936- όριζε πως το ΚΚΕ αναλάμβανε να στηρίξει στη Βουλή με την ψήφο του μια κυβέρνηση των φιλελευθέρων, με ελάχιστα ανταλλάγματα. Αμνηστία στους πολιτικούς κρατούμενους, διατίμηση στο ψωμί κ.λπ.**

Η προδοσία

Το ΚΚΕ τήρησε τη συμφωνία από τη μεριά του. Στις 6 Μάρτη 1936 ο Σοφούλης εκλέχτηκε πρόεδρος της Βουλής χάρη στις ψήφους των βουλευτών του ΚΚΕ.

Όμως, το σύμφωνο ήταν ήδη νεκρό ελάχιστες βδομάδες μετά την υπογραφή του. Οι φιλελεύθεροι αποφάσισαν να στηρίξουν με ζέση μια συνεννόηση με την αντίπαλη παράταξη, τους Λαϊκούς. Αυτός ο «μεγάλος συνασπισμός» δεν θα κυβερνούσε ο ίδιος, αλλά θα στήριζε με την ανοχή του μια κυβέρνηση από το κόμμα των «Ελευθεροφρόνων» του Μεταξά. Στην κυβέρνηση Δεμερτζή-Μεταξά (κυβέρνηση που διέθετε την ψήφο 7 μόλις βουλευτών στους 300 της Βουλής, είχε όμως την εμπιστοσύνη του βασιλιά) ο ανακτορικός Δεμερτζής ήταν η επιλογή του Λαϊκού κόμματος. Ωστόσο, ο Μεταξάς -ως αντιπρόεδρος της- ήταν ο απαράβατος όρος που έθεταν οι φιλελεύθεροι.

Η ηγεσία του φιλελεύθερου Κόμματος υπολόγιζε πως ο Μεταξάς θα κάνει όλη τη «βρώμικη» δουλειά ενάντια στο ανερχόμενο εργατικό κίνημα και θα φθαρεί άμεσα, έτσι ώστε να έρθει γρήγορα η σειρά τους. Ο κοινοβουλευτικός κρετινισμός σε όλο του το μεγαλείο.

Το ΚΚΕ δεν παραιτήθηκε από την προοπτική να τα ξαναβρεί με τους φιλελεύθερους ούτε όταν ολόκληρη η ελληνική Βουλή, εκτός από το ίδιο, στήριξε την κυβέρνηση μειοψηφίας Δεμερτζή-Μεταξά. Πολύ σύντομα, με τον θάνατο του Δεμερτζή στις 13 Απρίλη 1936, η κυβέρνηση είχε πια πρωθυπουργό τον Μεταξά αυτοπροσώπως. Αυτή η πολιτική επιλογή του συνόλου των αστικών κομμάτων και θεσμών σήμαινε στην ουσία: «επιτελείο έκτακτης ανάγκης για τη σωτηρία των καπιταλιστών από την εργατική απειλή». **Ενώ η αστική τάξη στην Ελλάδα συμπαρατασσόταν ενωμένη για να υπερασπιστεί τα προνόμιά της μέσα στην κρίση από την απειλή των εργατικών κινητοποιήσεων, το ΚΚΕ έψαχνε τρόπο να αναστήσει από τον τάφο τη συμμαχία με το «δημοκρατικό» κομμάτι της αστικής τάξης.**

Πιστή στη φενάκη της συμμαχίας με τη βενιζελική παράταξη, η ηγεσία του ΚΚΕ προτίμησε να «νερώσει το κρασί της» στην εξέγερση του Μάη 1936 στη Σαλονίκη, εμπλέκοντας φιλελεύθερους βουλευτές στην Κεντρική Απεργιακή Επιτροπή της πόλης και κάνοντας τα πάντα για να επιστρέψουν οι εξεγερμένες μάζες στην κοινοβουλευτική «κανονικότητα».

Το Κομμουνιστικό Κόμμα αρνήθηκε να ρίξει συνθήματα για πτώση της κυβέρνησης Μεταξά και ακόμη υπονόμεισε τη γενική απεργία που αναγκάστηκαν να κηρύξουν όλα τα συνδικάτα της χώρας, ταξικά και εργοδοτικά, μπροστά στο μακελειό των εργατών που διέπραξε η χωροφυλακή στη Σαλονίκη. Και όλα αυτά, για να μην τρομάξουν οι φιλελεύθεροι «σύμμαχοι», που παρέμεναν σύμμαχοι μόνο στη φαντασία της ηγεσίας του ΚΚΕ.

Όταν το κίνημα ξεθύμανε, οι φιλελεύθεροι συνέχισαν να στηρίζουν σταθερά την κυβέρνηση Μεταξά που ετοίμαζε πραξικόπημα. Ακολούθησε η κήρυξη δικτατορίας από τον Μεταξά και τον βασιλιά την 4η Αυγούστου και τα μέλη του ΚΚΕ, όπως και κάθε άλλος αριστερός αγωνιστής, βρέθηκαν βορά στις ορέξεις του Μανιαδάκη.

Το σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα και η ψυχρολουσία πάνω στην εξεγερμένη εργατική τάξη στη Σαλονίκη τον Μάη, πληρώθηκαν στις 4 Αυγούστου. Και πληρώθηκαν πολύ ακριβά.